

5

רבה המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו של מצוה
 דלאו הנאה הוא המודר הנאה ממי מעין מובל בו מבילת
 מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה נתבין
 שומע ולא נתבין משמיע או נתבין משמיע ולא נתבין
 שומע לא יצא עד שיתכין שומע ומשמיע היה עובר
 אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת
 ושמע קול השופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא לפי
 ששליח ציבור התוקע בבית הכנסת דעתיה להוציא כל
 הציבור אבל אדם התוקע ליחיד ושמע אחר וכוון לבו
 לא יצא שלא נתכין לו משמיע. הכלל הייבין [כמ]'
 בתפילות שופר כהנים ולוים וישראלים וגרים ומשוחזרין
 וטומטום ואנדרונונו ומי שהציו עבד והציו בן חורין
 וטומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו
 אנדרונונו מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו ומי
 שהציו עבד והציו בן חורין אף את עצמו אינו מוציא.
 ואשה ועבד וחשיו אין הייבין בתקיעת שופר ואם תוקעין
 בעצמן אין מוחין בהן כדפרשנו למעלה [בסי פז] גבי
 מוכה ולולב. ותניא [לקמן ליג] אין מעכבין לא את
 הגשים ולא את התנוטפות מלתקוע ומוקי לה כרי' וסי
 דאמר נשים מומכות רשות אבל בשבילן נראה דאסור
 לתקוע לאדם שהוא בר מצוה אא"כ תוקע בשביל בר
 חיובא ואגביה ישמעו גם הם ותימא לי אמאי נהגו
 הראשונים לתקוע לילדות ולחולה וניל דהכי נהגו
 שהתקוע יתכין להוציא עצמו ובעד התירו שהרי מוציא
 את עצמו בתקיעתו אבל אם יצא כבר תימא לי היכי
 מצו תקע אם לא מפני שאני אומר יצא תקיעת שופר
 ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה ומתוך שהותרה
 תקיעה לצורך הותרה שלא לצורך. ולדברי פריה
 שפירש במס' ביצה אין מוציאין לא את הקמן ולא הלולב
 ובית הלל מתירין דבלולב דמצוה מירי אבל הוצאה
 שאין בה מצוה אין מוציאין (ג) הילכך אין מוציאין את
 השופר לתקוע בו לנשים שאין בו מצוה [אם] לא
 שמוציאו בשביל בר חיובא. והתוקע אף על פי שתקע
 לעצמו וצאת תוקע ומוציא אחרים דתני אהבה בריה דרבי
 זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת
 הלחם וברכת המזון [אע"פ שיצא] ושם יצא אינו
 מוציא ובעי רבא ברכת הלחם של [מצודה] [מצדה]
 וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיך
 או דילמא ברכה לאו חובה הוא תא שמע דאמר רב
 אשי כי הוינא בירב פפי הוה מקדש לן וכי אתא
 אריסיה מדברא הוה מקדש ליה ותנו רבנן לא יפרוס
 אדם פרוסה לאורחין פירוש ברכת המוציא אלא
 אם כן אכ"כ עמהם אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו
 כדי לחנכן במצות ובהלל ומגילה אף על פי שיצא
 מוציא. יום טוב שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין
 אבל לא במדינה שאין שבות במקדש ובמדינה יש
 שבות הגזרו שםא ימלנו בידו ויוליכנו ארבע אמות
 ברה"ר ואמר רבי חמא בר חנינא כתיב שבתון זכרון
 תרועה וכתוב יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאוביוס
 מוב שחל להיות בשבת זכרון תרועה ביום טוב שחל
 להיות בחול יום תרועה יהיה לכם. ומשום הוצאה
 מרשות היחיד לרה"ר לא מחייב דהא לא עקרו משום
 הוצאה אלא לתקוע (ד).

לא ידעו בנינו וימרו אשתקד מי לו אכלנו חדש
 בהאיר מורה וכו' [דמיבנין] (ד) אימת אילימא ביום ששה
 עשר שהוא הקרבת העומר יבנה האיר מורה התיך
 חדש קודם הבנין ולא היה צריך לאסור כל יום הנף
 בשביל אותו יום (הבשן) [הבנין] אלא דאיבני בהמיסר
 שהוא יום טוב אחד (ה) קודם הקרבתו ולא יודע עדיין
 בנינו לכל ויאכלו הרחוקים בהאיר מורה קודם הקרבת
 העומר אם כן לא היה לאסור כל יום הנף אלא הציו
 דאמר מר הרחוקים מותרין מהצות וכו' ומשני דאיבני
 בלילה אי נמי סמוך לשקיעת החמה של המיסר (ו) כלומר
 היישין שמא יבנהו המביה בליל שיתסר או סמוך
 לשקיעת החמה של המיסר ולא יודע בנינו ולא יעסקו
 באותה לילה בעומר ולא יקריבוהו לסחר עד לערב
 הילכך מפני אותו יום התסין שיהא יום הנף כולו אסור
 ובכל יום הנף היישין שמא בלילה יבנה ולא התיך
 האיר מורה אלא הבאת העומר ולא קרב עד הערב.
 והא דאמר בשבועות בפרק ידיעת המטא (מ"ו) אין
 בנין בית המקדש דוחה ירמ ואין בנין בית המקדש
 בלילה היינו בבנין בשר ודם שיש לו לשמור גזירותיו
 ומצותיו של הקביה אבל הקביה הוא צוה ואינו מצווה.
 סדר ברכות ותפילות [ל"ב] של ראש השנה של מוסף
 אבות וגבורות ומדושת היום וכולל מלכיות עם קדושת
 היום פירוש אתה בחרתנו ומפני חמאינו ועלינו לשבת
 ועל כן נקוה והמסוקים של מלכיות חזותם מלוך על כל
 העולם וזהו כולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע [כו']
 ואמר עבודה והודאה וברכת כהנים ותנן העובר לפני
 התיבה ביום טוב (שני) של ראש השנה [השני] מתקיע
 במוסף ובשעת ההלל דהיינו בשאר ימים טובים הראשון
 המתפלל תפילת יוצר כורא את ההלל. ותנו רבנן
 מניין שאומרים אבות דהיינו אלקי אברהם אלקי יצחק
 ואלקי יעקב שנאמר הבו לי בני אילים ומנין שאומר
 נבודות דהיינו אתה ניביר וכו' תיל הבו לי כי כבוד ועז
 מנין שאומר אתה קדוש תיל הבו לי כי כבוד שמו ומנין
 שאומר מלכיות זכרונות ושופרות תיל זכרון תרועה
 מקרא קודש זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות
 ומלכיות מנין תיל והיו לכם לזכרון לפני אלוקים אני
 יי אלקיכם שאין תיל אני יי אלקיכם ומה תיל אני יי
 אלקיכם זה בנה [אב] שכל מקום שנאמר זכרון מלכיות
 עמהם והיכן אומר למלכיות בקדושת היום כדפרישית
 ואין מוחתין מעשרה פסוקים של מלכיות ומתחיל בתורה
 ואומר יי ימלוך וגו' ועוד ב' פסוקים בשל תורה וגי' של
 כתובים וגי' של נביאים ומסיים העשירי בשל תורה שמע
 ישראל וגי' שהוא נמי קבלת מלכות שמים ועשרה
 זכרונות ומתחיל בשל תורה ומסיים בשל תורה כאשר
 פרשתי במלכיות וכן שופרות. ויי מלכיות כנגד יי הלולים
 האמורים בהללו אל כפרשו וגי' של תורה וגי' של נביאים
 וגי' של כתובים כנגד כהנים לויים וישראלים אי נמי כנגד
 תורה נביאים וכתובים. ואין מזכירין מלכיות זכרונות
 ושופרות של פועניות (ומרקדין) [ומרק דין] (ה) בשעת
 הלל הראשון סכרא את ההלל מכלל דראש השנה היום
 הכיפורים לית בהו הלל מיט' איד אבהו אמרי מלאכי
 השרת לפני הקביה רבונו של עולם מפני מה אין אומרים
 ישראל שירה לפניך בראש השנה וביהי"כ אמר להם
 אסר מלך יושב על כסא דין וסיפרי חיים וסיפרי מתים
 מתודין ישראל אומרים שירה.

וידוד המתפלל בראש השנה [לד:] אינו צריך לתקוע
 על סדר ברכות (ו) של תפילה אלא ימור כל
 תפילות מלכות זכרונות ושופרות (ז) ואחר כך יתקע
 כדתניא כשהוא שומען שומען על המדר ועל סדר
 ברכות כמה דברים אמורים בציבור אבל ביחיד כשהוא

שוב רב
 שוב מינו
 יהוה ואח
 שאי אבל
 יחיד לפני
 זכרו לזמו
 עלינו יושע
 הקד רבי
 הרב שמש
 לבור לבבו
 אנוס בבר
 ברבן נמיב
 אינם הנומ
 יוד ו נתקו
 לפסוק לענין
 כפיכ לוי ד
 ככל חיל ו
 דרוק על כ
 יעיש הוי נ
 הגאון ומתש
 דיכול כלדקו
 פיוסן לדקס
 לוי כי יוס ח
 יוס וי כיון
 כוספן של לו
 טאכי דחפיי
 ליתן ו כלדקס
 דוויירי לפסוק
 דלויס עיבטי

ספר האל"ן רבינו בארן ארצנו לוי נתי [גי' אהנא]

הדש
זשה
יתר
הנה
זמר
דיין
בת
זינו
זכני
זמר
מדך
סקו
נדב
אור
זד
זב
זין
זש
זיו
זוא
זף
זת
זח
זל
זין
זני
זע
זון
זק
זק
זין
זת
זז
זח
זט
זז
זח
זט

שומען שומען על הסדר ולא על סדר ברכות, אמר רב הננאל אמר רב כיון שאמר ככתוב בתורתך שוב אינו צריך לכתוב את הפסוקים סבור מינה הני מילי ביהודי אבל בציבור לא, איתמר אמר ר' יהושע בן לוי כיון שאמר ככתוב בתורתך אחד יהודי ואחד ציבור שוב אינו צריך, מכאן נהגו נאוני מנצא שאין שוחזי ציבור כורין פסוקי של מועדות בתפילה אבל מלכות זכרונות ושופרות בראש השנה קורין בין יחיד בין ציבור מהאי טעמא אמר הקב"ה לישראל אמרו לפני מלכות זכרונות ושופרות ותמליכוני עליכם ויבא זכרונכם למזכה לפני ובמה בשופר ומטעם זה צריך לומר המלך הקדוש והמלך המשפט בשביל המליכוני עליכם ואחר המקרא שאומר והאל הקדוש נקדש בצדקה [ישעיה ה'] ואינו אומר ואל הקדוש הנהיגו לומר המלך הקדוש והמלך המשפט ולא מלך הקדוש ומלך המשפט רבי שמעון בן גמליאל אומר (א) שלית ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן ואיד שמעון הסידא לא פטר רבן שמעון אלא עם שבשדות שאנוסין במלאכתן ואין באין לבית הכנסת להתפלל אבל אותן שבעיר דמצו לבוא לבכתיב להתפלל לא פטר מכלל דשבתות וי"ט שאינם אנוסים במלאכה לא פטר לבד מר"ה ויהיה דאושי בברכו ואע"ג שהעם בבבב"י שיצ מוציאין ראד ויחנן הלכו ברבן שמעון בברכות [ר"ה] ויהיה והעם שאהורי הכהנים נמי בין שהן בעיר בין שהן בבבב"י ואינם באין לפני הכהנים אינם בכלל ברכה כיון דמצו למיתו ולא אתו דלא אנוסי

אבל עם שבשדות שהם אנוסין במלאכה ולא מצו אתו הרי הם בכלל הברכה. מליקו הלכות ראש השנה. מצאתי סמך להמלך המשפט שאנו אומרים בראש השנה בראש ספר יהושע בפסוק והכהנים נושאי הארון הברית לפני יי [יהושע ג'] וכן בעי וכל העם המלחמה אשר אתו [שם ח'] וגו' וכן בהילוק הארון כתב לתשעת השבטים וחצי השבט המנשה [שם י"ג] ומה שאנו אומרים די פסוקים של מלכות שר כתובים משום דשניהם שאו שערים ראשיכם ונומר ושאו שערים ראשיכם ושאו ונו שניהם סזוכים בסומר ומדברין בענין אחד וכן הנהיגו לאמרן במקום פסוק אחד וכן בזכרונות אומר די של כתובים לפי כי זכר עשה לנפלאותיו ונומר וטרף נתן ליראיו סמוכים ומדברין בענין אחד (א) לכן אומר בכתום פסוק אחד וכן בשופרות אמרין הללו אל בקדשו שופר ו' פסוקים במקום פסוק אחד שהוא הללוו בתקף שופר מפני שהן סמוכין ומדברין בענין אחד. למלכיה למאי הילכתא [ב]. תמצא פירוש בסימן ע' פעם אחת נשתדו העדים לבוא וקלקלו הלויים בשיר [ל]. תמצא בסוף מסכת עבודה זרה [בס"י ש"ז]. אמרו מלאכי השרת [לב]. תמצא בשאלות רבי קלונימוס [לקמן ד"ק ק"ן]. נסדק לאורכו נראה לי שנסדק רוב אורכו וכיון דנסדק רוב אורכו וודאי לא נשתתיר בו שיעור תמיעות אבר נסדק לרוחבו שנסדק רוב רוחבו אם הסדק לצד אחד שנשתתיר מן הסדק ועד סופו כשיעור תקיעה כשר בזה תמצא בשאלת קרובי רבי שמריה [לקמן קס"ז עמוד ז'].

הנודכי פ"ק דצ"ז רנוח תליה ונקורו צלויז ח"ח ק"י יוד וכה"ג דהוא לצטל גזירה רעה לריבין שיכללו כהשנה תפלה ולדקה כל מי שיש צעיר ע"כ יכולין לפסוק צע"כ על אותו עתן עס רק לפי טעה חבל לענין אחר והכ"ה סיה"י להס כח לפסוק על אחרים צע"כ. ולחיתו כשיירי כה"ג י"ד כהקפספ קצ"י הנ"ל אי דעת הטור כה"לוי או אפשר דהטור ק"ל דאפי' בכל הדקות נגדר בני העיר הוא וכו' אח"כ ח"ל ותייהו לכולהו פירושי לדקה לחוד ונוכס לחוד דרוקא לדקה יכול לפסוק עליו חבל להשליך נוכס על נכסיו ולא עליהם ההקבונה אינם יכולין עכ"ל יע"ג וח"כ לכוף אותו שישחוט חלל ש"צ העיר זה הוי כנוכס ונכס שאין יכולין לכוף לכ"ע. וחולי קוצר הגחון ז"ל דלשחוט חלל הש"צ דנשלים לו עבור השחיתה ונתשרכס הש"צ ומה זה הוי כלדקה לעניי העיר דיכולין לכופו חבל ונלכד עזה דוחק לומר ד"ה הוי כלדקה עוד ל"ע דהא קיי"ל צי"ד עס קע"ף ה' דני שיושב צעיר שלשים יום כושין אותו ליתן לקופה של לדקה חפ"י דעתו לחזור ולא להשתקע עס וח"כ חפ"י אי כיונא דלש"צ נוקרי בכלל לדקה ויינו צפחות ונ"י יום חין כושין ואי צנידון השאלה ויירי דונהעכז לי יום ויותר ח"כ למה לו להציה ונשנעתין דנגילה הא כיון דחזיל צשיטתו ד"ה נוקרי לדקה והרי ללדקה כושין אותו אחר שלשים ח"ו דק"ל דזה ל"ה כקופה של לדקה וח"כ ח"ך ונציה רחיה ונגוני זהה הא ההס שאני דהוי לצטל גזירה רעה וסנוד ובכה"ג נראה דאפי' אי אינו ונתעכז שלשים יום ג"כ כושין אותו ליתן כ"ל. ונפיינו ס"קספספ ככה"ג הנ"ל דויירי צלדקה ג"רדח לעניי דלא כהנודכי והלויז עכ"ל ר"ל דויירי לחחר שלשים יום דאי קודם לעד ח"ך יכולין לפסוק עליו צע"כ כנונא, וא"כ בין כך וצ"ן כך ח"ן רחיה שיכולין לכופו לשחוט חלל הש"צ דנותח לא נציעיה קודם לעד דאפי' לקופה של לדקה ח"י לכופו

רק חפ"י לחחר לנוד לא חנניקן הכי חלל צלדקה ולא צענין אחר וז"צ לעד"ה, והנה פסקות לקון דצ"ו כהן והרנוצים יטוסי"ע דלא כהנו רק לדקה קהס ונשונע דפליגו כל הלויז והנודכי וק"ל דגס צשאר לדקה נגדר אחר בני העיר כהש"ר ל"ד' הכה"ג ורחיה צ"ו"ת ונרצ"ל קמר ג' ק"י קכ"צ שבי צלונת דהרי"צ"ה ומה"ס חולקין על הלויז כ"ט חולם הרנוצי"ה עס כהצ כדצרי הלויז יע"ג ול"ע על הי חצר צע"כ שבי קהס והלל צ"י ונציה דצרי הלויז [בד] צהגה"ע פ"י ונה"ל תפילה הציה קייננים חלו צקס קדר רב עונרס (והוא צקדר רב עונרס השלם צ"ה"י פורים ק"י כ"ו אות כ"ע) ונצטרק פקיד תרגונו של לו וחל"כ פקח. ונהה ונ"ן טצנודצ"ר קי"י וחל"כ עלרה, לוני תענית ט"י חל"כ וחל"כ ללי שהוא וחתחנן, קוס שהוא לל"כ וחל"כ תקבו צ"ה ועיין צנוחזר ויכרי ק"י רכ"ו וצ"י הנה"ג הל' פקח ק"י ד"י. ונ"י"ס רצ"ו וצ"י צק"ר ופקח ר"ל וצ"נתת העיבור אז פ"י ונלורע קודם פקח והנוצורע נקרא צלשון תל"גס קגירו חך הקיינן על שנה ונוצורת לא נוכר צקד"ר"ע ולא צנוחזר ויכרי ולא צנוכה"ה, והלשון צע"ל המנה"ג עס ולכך נהגו כל ישראל לעצות צשנה פשוטה פקוד ופקח וכו' וחל"כ כי ח"ל ו"ס נוקוונות סנהגו צפשוט ונוצורת פקוד ופקח עכ"ל ול"ך חפ"כ סיה"י פי לו צשנה ונוצורת צנת קודם פקח ול"ל צנוחלקין ג' קדרות לשנים ועיין צהשכול ח"צ ק"י י"ט וצ"ה עס. [ב] לפנינו ל"ג תכ"ה חלל וחונר ר' שפטיה חונר ר' יוחנן ולא ידעתי לכלכל גירסת רצ"ו עה קיינחת הוא. [ב] צרש"י שלפנינו לא כי נוסוס זילוחא חלל (נוסוס דל"ך להראות את הכתב. [ב] הוא פי' ההוקי צקס הר"ח עי"ג שבי כלפי הכתב ונ"י"ס רצ"ו כלפי שליח לצור הוא הוא דכשהקטר כלפי הכתב הוא כלפי פניו ותצית ויירי שבי רצ"ו הוא ניותר דכצר כי תצית ויירי, וחולי כן ל"ל. הקטר ונצפנים כלפי הכתב ונצפליח לצור ויירי.

וכלשהוא תוקע תוקע בעמידה שכך כתוב⁸ בתשובות⁹,
 וששאלתם תקיעת⁹ שופר בעמידה או בישיבה, הכא
 חזינן דבעמידה, דגמרינן¹⁰ לה¹¹ מחצוצרות דכתיב
 (במדבר י' י) ותקעתם בחצוצרות, וגמירי¹² חצוצרות
 בעמידה. ותו דגמרינן לה מן (שם י' ט) וכי חבואו
 מלחמה¹² בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם
 בחצוצרות, והיא תקיעה בעמידה.
 ומברך לשמוע¹³ בקול¹⁴ שופר, כדאיתא

מלכות, וכן בשלל זכרונות, ושופרות³. (לה ב) טעמא
 דלא הוה⁴ שופר מתחילה, הא הוה ליה⁵ שופר
 מעיקרא, כי שמע ליה, אסדר ברכות שמע ליה. **דב**
 פפא בר שמואל קם לצלויי ביחיד. אמר ליה⁶
 לשמיעיה כי נחיינא⁷ לך. לסימן שסימתי הכרכה, תקע
 לי. אמר ליה רבא לא אמר⁸ שיהא תוקע. בכל ברכה
 אלא בחבר לינורי, אכל ניחיד מנכך את כולן ואחר כך⁹
 תוקע תשע תקיעות¹⁰.
L

- 9. תקיעת: פ תקיעות 10. דגמרינן: א פ גמרינן
- 11. לה: א פ ליה 12. מלחמה: ד למלחמה

- 3. ושופרות: פ וכן בשביל שופרות 4. אמר ליה: פ
- א' 5. נחיינא: א נחיינא 6. אמרו: א פ אמרן
- 7. ואחר כך: א פ ואחר 8. כתוב: פ כתבו

תשובת רב שמואל הכהן המתייחסת לכל הברכות
 שבמעומד והובאה באוצה¹³ חגיגה (חלק התשובות, כה). ושם
 הלימוד הוא מ"ויברך את... וכל קהל ישראל עומד" (מלא'¹⁴
 ת, יד). הטור (תקפה) הביא לימוד מגזירה שווה, שבתקיעת
 שופר ובעומר נאמר "לכם" ובספירת העומר למדו
 מהכתוב "מהחל חרמש בקמה" (דברים טו, ט) - "בקומה".
 ובשבולי הלקט (שם) הביא בשם לקח טוב (הוא פסיקתא
 זוטרתי) לימוד זה שנשילת לולב בעמידה, וכן הביאו
 בחניא רבתי (פה, דף צד, א). בעיטור הל' ציצית (עג, ב)
 שמילה וציצית בעמידה משום "לכם" ובהמשך שהמצוות
 שלא ניתנו ליהנות בעמידה ומונה גם תקיעת שופר. ובהג'
 הר"ף לסמ"ק (מצ' צב) מביא שעומר ציצית ותקיעה
 בעמידה משום לימוד זה.

ו לא מצאנו היכן נלמד שחצוצרות בעמידה, ואפשר
 שלמדו זאת מכך שהתקיעה על הקרבן היא חלק
 מהעבודה הנפסלת בישיבה, כמבואר בזבחים (כג, ב).
 ז לא מצאנו היכן הדבר נלמד, ואפשר להעלות השערה,
 שהבינו כי התקיעה היא חלק מהמלחמה הנעשית בעיקרה
 בעמידה.

ח דעת רבינו שיש לברך על השמיעה, וכן פסק הרמב"ם
 (שופר פ"ג, י), וכך הגדיר המצוה (שופר פ"א, א) "מצות עשה
 של תורה לשמוע תרועת השופר". כך היא גם דעת ר"ה
 גאון ברי"ץ גאות (שערי שמחה ח"א עמ' מא) ודעת רב נטרונאי
 גאון. לעומת זאת דעת ר"ת בספר הישר (שלוניגר, שם) לברך
 "על תקיעת", והוא מוסיף שם שלדעתו במצוה שעשייתה
 חז פעמית ואינה מתמשכת יש לברך "על". דעת ר"ת
 הובאה ברא"ש (פ"ד סי' י), בראבי"ה (ח"ב, תקלה, עמ' 217),
 ביראים (תיט), במחזור ויטרי (שמת, עמ' 386), ובספר המכריע
 לרי"ד (סא). במחזור ויטרי (שם) הזכיר בשם רב יהודאי
 נוסח "לתקוע בשופר", והביאו באוצר הגאונים (חלק
 החשובות, קג). ומוזכר נוסח זה בשאלות (דפוס וילנא עם העמק
 שאלה, קעא), ובריא"ז בר"ה (פ"ד ת"ה).

ט רבינו הזכיר נוסח זה "לשמוע בקול שופר" להלן
 (סי' רעב, רעג) וכן בהל' ברכת המוציא (סי' קלט). כן הובא

א בגמרא נוסף כאן "ליה".
 ב ובכח"י מינכן הגירסה: "טעמא דכירך ואח"כ נתמנה לו
 שופר, אבל אית ליה שופר מעיקרא" וכו'. ובדומה לכך
 ברי"ף (יא, ב) וברא"ש (פ"ד סי' יד).

ג נחלקו הראשונים אם משמעות ההלכה היא שהיחיד
 אינו צריך לשמוע על סדר ברכות, או שאינו רשאי לשמוע
 על סדר ברכות. דעת הרמב"ם (שופר פ"ג, יב) שיכול לשמוע
 על סדר ברכות, אך אינו חייב. וזה הסבר דברי רבא לרב
 פפא בר שמואל "לא אמרו אלא בחבר עיר", שאינו צריך
 לכן. אולם דעת רבינו יהונתן מלונל (לה, ב) שאינו רשאי
 לשמוע על סדר ברכות בין אם הוא תוקע ובין ע"י אחר,
 שמא יטעה בתפילתו. וכן משמע מרי"צ גיאת (שערי שמחה
 ח"א עמ' כה, ל). המאירי (כ"ה (סופר) עמ' 120) אוסר ע"י
 עצמו אבל מתיר ע"י אחר. והשו"ע (תקצב, ב) פוסק
 שאסור, כשיטת רבינו יהונתן.

ד דעת רש"י המובאת כאן, וכן דעת הר"ן (יא, ב ברי"ף ד"ה
 גמ' טעמא) שהיחיד תוקע לאחר הברכות. ומסביר הגר"א
 (תקצב ס"ק ב) שתקנת חז"ל היתה לתקוע אחר מלכויות,
 אחר זכרונות וכו'. וביחיד שאין אפשרות לתקוע בין
 הברכות משום הפסק בתפילה, תוקע כולן אחר כל
 הברכות. אבל ר"ת (ספר הישר (רונוטל) סה, ה) כתב שיחיד
 תוקע לפני תפילת מוסף משום זריזים מקדימים. בשחרית
 אינו תוקע משום התקנה, החלה גם על יחידים, ולכן
 תוקע אחר קריאת התורה ולקראת מוסף. וכן כתבו
 הארחות חיים והכלבו (סד) שהובאו ברי" (תקצא עמ' שפר
 בשם הא"ח; תקצב עמ' שפז בשם הכלבו), וכן פוסק הרמ"א
 (תקצב, ב).

ה תשובה זו כתובה במעשה רוקח (סאניק, קכב) והובאה
 באוצה¹⁵ ג ר"ה (חלק התשובות, קי). תשובה נוספת בתשובות
 הגאונים שערי תשובה (עט) והובאה באוצה¹⁶ ג (שם, קיא).
 בתשובה הראשונה ההתייחסות לדברים שבעמידה
 וביניהם תקיעת שופר. ובתשובה השנייה ההתייחסות היא
 לברכות שהן במעומד, והלימוד שם מ"ועמוד ויברך"
 (מלא' ה, נה). וברי"צ גיאת (שערי שמחה ח"ב עמ' קח) הביא

ספר אור זרוע

חגיגה יצחק ג'ו מהג מוין א

מכון מוני אור זרוע
מכון ירושלים 1961

גמרא טעמא דכירך ואח"כ נתמנה לו שופר⁶⁰⁶ וכו'. מפורש בפרקא קמא⁶⁰⁷.

76 לא אמרו אלא בחבר עיר. פי' בצבור. ובמס' מגלה⁶⁰⁸ אמרו חבר עיר, על חבר הממונה על כל דברי מצוה המוטלין על הציבור, והוא מן הלשוונות שבתלמוד שענינם מתחלף. שתי עיירות וכו'. אוקימנא אע"ג דהא דברכות ודאי והא דתקיעות ספק. פירושו⁶⁰⁹ דהא דתקיעות מוחזקת בשנים שעברו שהיה שם שופר ותוקע, אלא שאין ידוע אם יש היום שם, והיינו דקתני כאחת תוקעין, כלומר שהיו תוקעין בזמן שעבר⁶¹⁰, וקמ"ל דספק כזה דאורייתא עדיף מודאי ברכות דרבנן. תניא אמרו לו וכו'. פירוש בין כראש השנה בין בשאר ימים.

להסדיר. שתהא שגורה בפיו בעוד שהם מתפללין. אמר להם וכו'. פי' כיון שאינו מוציא את הצבור.

[לה, א] אמר רבא⁶¹¹ מאן וכו'. ומסתברא דכי אמר רב עדיין היא מחלוקת משום רבנן קאמר⁶¹², ולא פליג אדר' יוחנן⁶¹³, דלא משמע לומר דלא שמיעה ליה שהודה ר' מאיר לר"ג. והכי מסקנא דהלכתא כרבן גמליאל בברכות של ראש השנה וני"ה של יובל⁶¹⁴, והלכתא כרבנן בשאר ימות השנה.

כתב רבינו ז"ל⁶¹⁵ ועם שבשדות וכו'. ולישנא דגמרא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות

משום דאניסי. ורבינו ז"ל מפרש דה"ק, לא פטר רבן גמליאל מאותן שאינן באים לבית הכנסת אלא עם שבשדות וכו', והוא הדין⁶¹⁶ כל דאניסי ואפילו בעיר ששליח צבור מוציאן ואפילו בקיאי, לאפוקי מאן דלא אניס אפילו אינו בקי לא פטר ליה שליח צבור⁶¹⁷, והכי רהטא שמעתא שפיר, וכן פי' ר"ח ז"ל⁶¹⁸. אבל רש"י ז"ל מפרש דברים כפשוטן שלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות דאניסי וכיוצא בהן, אבל בעיר אפילו הם בבית הכנסת צריכין הם להתפלל ואין שליח צבור פוטר את הבקי⁶¹⁹. וליתא⁶²⁰, דהא אמרו לו לרבן גמליאל⁶²¹ לדברך למה צבור מתפללין ולא השיב להם מפני הבקי אין שאין שליח צבור פוטרן, אלא שאמר כרי להסדיר שליח צבור תפלתו.

ירושלמי⁶²² ר' הונא צפורה⁶²³ הלכה כרבן גמליאל באילין תקיעתא והוא שישנו שם מתחלת התקיעה⁶²⁴. כלומר⁶²⁵ שאין שליח צבור פוטר את הבקי כי אם מברכות של תקיעה כלכד⁶²⁶, וצריך הוא להתפלל שבע. (ולמדו⁶²⁷ כן ממה ששינונו). ומאי דקאמרי והוא שישנו שם [וכו']. כלומר שאע"פ (שנתפלל) [שהתפלל] שבע בפני עצמו, אין שליח צבור מוציא ואם אינו שומע ממנו כל התפלה מראש ועד סוף (וכדפרי⁶²⁸), סדר ברכות אומר אבות וגבורות וכו'. ומעתה למדנו שרשאין הצבור להתפלל שבע וכשישמעו אחר כך משליח צבור תשע, וכן היה מנהג גבי ישיבות הגאונים ז"ל⁶²⁹. אבל רבינו יצחק גיאת ז"ל כתב⁶³⁰ שאין

618 הרמב"ן בדרשה עמ' רמז כתב שכן פי' כל הגאונים וכ"כ בחידושי בשם הגאונים, עיי"ש. וכן דעת תוס' ישנים והרשב"א. 619 כן מבואר ברש"י בסוף מסכתין, וכ"כ הרמב"ן בחידושי שכן נראה מרש"י. ובסוף כתב דאפשר שאין כן כונת רש"י. וכן דעת בעל העיטור בהל' שופר (מהדורת רמ"י) עמ' קד, עיי"ש. ועיי' תוס' לעיל לה, ב ד"ה כן. 620 וכן הקשה הרמב"ן בדרשה שם ובמלחמות ובחידושי, וכה"ק תוס' ישנים. וכן הביא הרשב"א ראייה. וכה"ק הבי"ח סי' תקצא על בעל העיטור, ועיי"ש מה שתירץ. 621 לעיל לה, ב. 622 בסוף מסכתין. והובא ברי"ף. 623 חסר כאן; בשם ר' יוחנן. כ"ה ברי"ף ובאוצה"ג עמ' 72. (ולפנינו בירושלמי: ר' חונה רבה דצפורין בשם וכו'). 624 צ"ל התפלה. 625 וכ"כ הרמב"ן בדרשה עמ' רמח, ובמלחמות עיי"ש. וכן פי' הדין. והמאירי חולק. 626 כלומר ממלכות ושופרות. 627 תיבות אלו אין מקומם כאן. 628 חסר כאן; ולמדו כן ממה ששינונו [לעיל לה, א]. 629 הובא ברי"צ גיאת עמ' כח. 630 עמ' כט.

לצבור להתפ בבתי כנסיות מחכמים גדוי שאמרו לו לו מתפללין, ואי שואל למה מוציאן משב גמליאל⁶³¹ לכ לירד מפני מ אלא שבע. אי היו נוהגין ש מכרעת⁶³¹, כי שבע הוא או באילין תקיע מחלוקתם ול שר"ג סובר י ימות השנה וצריכין הם ג שאמר ר"ג ל צבור וכו'. וכ שראו מרבנן אשי ונתפלל מתפללין שו שראינו שאי משליח צבור שיהא הבקי נ שליח צבור אנוס⁶³⁴.

631 וכ"כ הרז הרמב"ן בדרש 634 הראב"ד ב שכתב רבנו, ע 635 כ"ה לפני גמ' הלכה כתב מרימין קול וא פירושים. פי' א ואין אומרים או מוציא את הרב אלו טריפות פי ט' ברכות ואדנו דאוושן וכו'. (ו) והערך ערך א הארחות חיים הרי"ף וכי"מ ו אבא. 639 ומבואר בדברי ר"ה הוא כיון

חידושי הריטב"א מאת הרב ר' יצחק

10

ראה ספרי הרמב"ן והר"ן. על כן נראה לי להלכה כשמוקע בנשימה אחת ללכת שיטת הרמב"ן יתקע בלי שום הפסק כלל. וכן לשון הריטב"א ואם הפסק בין שברים לתרועה כלל פסול כל אותו סימן :

נאום הק' אברהם.

בראה דשמע חשע תקיעות מחשעה בני אדם בלחוד שרעה רש"י דגרמין יאז דמרי קלא מחרי גברי משחמעי. והחוספות כתבו דלא יאז דאין כאן פשוטה לפני' ופשוטה לאחרי'. וכתב הריטב"א בשם ר' האי גאון דאם שמת שלשה תקיעות תרועה תקיעה משלשה בני אדם כאחד יאז. דכל תרועה יש לה פשוטה לפני' ופשוטה לאחרי'. ולוי דבני הגאון הי' נראה לי דבזה לכולי עלמא לא יאז. דגמלא תקיעה ראשונה של סדר שני קודם לאחרונה של סדר ראשון והיפך הסדר. ודוקא בשמע מחשעה בני אדם כאחד. נהי דאחרי לא מאחר סדר שני לראשון. אקדמו לא אקדים וליח לן בה. והכי מוכח שמעתי דיומא (דף כ"ו). ולמדנו מדברי רבינו האי גאון ז"ל דבתקיעות אין נפקא מינה כלל בקדמות הסדרים וכן פסק הרב ז"ל מלאדי בשלחן ערוך :

סימן תמה.

ב"ה יום ג' נצבים תרניו דפ"ק.

שוכ"ט לכבוד הרב החריף הנבי מו"ה נחמן שמואל יעקב נ"י האנד"ק בראק.

דא) **מכתבו** שנית הגיעני ושם נאמר כי השני לדרדים מלפנים על תשובתי. על זה אשיבבו כי אינו נכון כלל לשנות המנהג ולתקוע בלחש אף שהחוקו איזה שנים. ואם ירצו שלא לשנות מנהג רבותיהם יתפללו בבית החסידים בפני עולמם. אך אם לדידי יציימו יתפללו בבית המדרש ולא יתקעו בלחש :

ב) **ומעיד** אני ששמעתי מחמי ארמו"ר הקדוש ז"ל מקאלק בזה הלשון. עוד אני עוסק במלכויות ותוקעים לזכרונות ומכל מקום לא לזה להמתין עליו. וגם לא חשש למהר עלמו עם התפלה כדי שיבואו התקיעות על סדר זכרון. וארמו"ר ז"ל מגור עוד הי' מאריך יותר בתפלתו. וכשהגיע השליח ליבור לזכרונות עוד הי' מתפלל בלחש. כן ראו ממנו בעודו בקאלק. ואני צבואי לקראשענעוויטן מלאחי כי הרב ר' אהרן ז"ל שהי' ע"ם רב לפני. יטן הי' מתפלל בבית הכנסת לזה לתקוע בכהכ"ס. נוסח התקיעות כמו החסידים. ואני צבואי שם והחסידים גם כן התפללו עמי בבית הכנסת הנחתי המנהג לתקוע חש"ת חש"ת חש"ת כמו שהי' על ידי הרב ר' אהרן ז"ל. אך בענין בלחש החזרתי מנהג הראשון לקדמותו שלא לתקוע בלחש :

ג) **ובאמת** אין זכר לזה בראשונים לתקוע בלחש על סדר הברכות. ואף רב פפא בר שמואל שהי' רוצה לתקוע על סדר הברכות ביחוד. מכל

בשתי נשימות. והרי יש לשברים תחילה וסוף. וכן לתרועה. וכיון דתרועה דקרא היינו כי אורחא [כדעבדא חמי' דסי'רא] כדאמרינן בגמ' סתמא דמילתא כי מיתרע באיגש מילתא כו' הרי דתרועה דקרא כונו שהסדר להריע וכיון דהסדר שהי' לשברים תחילה וסוף וכן לתרועה ממילא כשעושה בנשימה אחת. הרי אין לשברים סוף ולתרועה תחילה. והנה הוא מחסר מדרך תרועה. ולא קשה מתקע והריע בנשימה אחת. דהתם אמרינן מינו וחשיב שיש לתרועה תחילה גם כן כ"ל. מה שאין כן בשברים תרועה בנשימה אחת :

ז) **והבי** מוכח מדברי רבינו הם מהא דמקשה הש"ס דידן למה דסלקא דעתך מהא דהיה הפסק. ולא מקשה דלא רישא חיה לי' שיפא כדאמר הירושלמי. והולך הרמב"ן לומר דפליגי. ולר"ם דתוקע בשתי נשימות אחי שפיר :

יז) **סוף** דבר הירושלמי וש"ס דחולין וש"ס במקומה מוכחי לתקוע בשתי נשימות. ואם כי אינו כדאי להכניס עולמי להכריע בין גדולי הראשונים ז"ל. אך מפני שהרמ"א ז"ל כתב שהמנהג הפשוט לתקוע הכל בשתי נשימות ואין לשנות. כתבתי דברים אלה לזכר שכניס דברי הרמ"א. ומשה אמת ומורחו אמת. ומי שרוצה ללאת ידי האומרים בנשימה אחת יעשה כן בתקיעות דמעומד. שהי' הנכונה על התקיעות דשהי' נשימות ולא יהי' חשש ברכה לבטלה :

יח) **וכשתוקע** בנשימה אחת נראה לפי עניות דעמי שלא יפסוק כלל אף פחות מכדי נשימה. מאחר שהרמב"ן וסיעתו מדמים לתקיעה ותרועה לר' יהודה. ושם ודאי לא יפסוק כלל. מאחר שבדאי יולא בלא הפסק כלל. דתקע והריע ותקע בנשימה אחת יאז. ופירשו הרמב"ן וסיעתו משום דשינוי קולות מהני להיות לתרועה תחילה ולתקיעה סוף. ולשיטה זו אין לחלק כלל כמו שמלקתי בין תקיעה לתרועה. מאחר שאין הטעם ההפסק המשהו. שפ"כ יהי' לריך להפסיק שלא יהי' הכל תקיעה אחת. רק הטעם משום שינוי קולות. וכיון שכן אין לחלק בין ר' יהודה לרבנן. והרי מפורש בירושלמי דמריע מתוך תוקע נמי יולא. ולא יכא מאן דאמר לריך להריע מתוך תוקע. ולמאן דאמר דאין לריך. מכל מקום יולא כשמריע מתוך תוקע :

יט) **וכן** מפורש בדבריהם שחילקו בין תקע והריע בנשימה אחת יאז. בין משך בשני' כשמים. משום דשם הכל קול אחד. והכא ניכר שינוי הקול בין תקיעה לתרועה. ואילו הי' לריך דוקא הפסק פחות וכו' נשימה לא הי' לריך לחלק בכך וקל להבין :

כ) **וכיון** דיומא בלא הפסק כלל. שוב אכור להפסיק אף פחות מכדי נשימה. ויולא כלום משמע אפילו משהו כ"ל משמעתא הפרק קמ"א דפסחים. והא דדייק התרומת הדשן מלשון בנשימה אחת דזה משמע חשע מפסיק. דאם לא כן הי' נקרא מריע מתוך תוקע. אינו דקדוק כל כך. דהכי נמי כתבו הפוסקים שלשה שברים לריך לעשות בנשימה אחת אף שאינו מפסיק כלל. ולעניות דעמי לרמב"ן אף בהפסק כל מהו לא יאז. וידוע שהתרומת דשן לא

12

דבטינ חיקף לנפילה ברכה. ואף יטול ידיהם על הדופן באחמט התפילה :

ג) באמת הא דברכת כהנים לא תשכחי לראי דשאי ברכת כהנים שאינו חובת התפילה רק חיבה לברך בסוף תפילה שהיא במקום עבודה. והרי בעבודה גופה כתיב ויברכם וירד מעמות החטאת והטילה והשלמים ויברך פעם אחת בסוף כל הקרבנות. הכי נמו מוכר פעם אחת בסוף סיום התפילות. דבלתם ודנקול רס ברכה אחת. וכתבמו רק לסניף ולדונחא בעלמא :

ד) ודראי שכתבתי מהערוך שכתב תקיעות למיד מיושב ולמיד בלחש ולמיד על הסדר. מבוחר דהני דבלחש אינם על הסדר. אלא דסבירא לי כשיטת רש"י דביחיד תוקע אחר תפילה. ועל זה תמה מעלתו דאף נקרא אחר התפילה בלחש. וביומר דבשבלי לקט מביא דברי הערוך וכתב כד מללי בלחש. ולדבריו הי' לו לומר לבחר דמללי בלחש עד כאן דבריו :

ה) קשה מידי דהנה לטון רש"י ביחיד מנכך את כולו. ואחר כך תוקע תשע תקיעות. ולטון כולו מורה על כל התפילה. אך באור זרוע העתיק מנכך את כולו ואחר כך תוקע כו' לטון זה נראה יותר שמנכך כל הברכות השייכים אל התקיעות היינו מלכיות וזכרונות שופרות ואחר כך מיוקע כו' וכן כתב ראב"ן להדיא פ' וזה לטון ויחיד המתפלל בראש השנה אין לר"ך לתקוע על סדר ברכות של תפילה. אלא יגמור כל תפילתו מלכיות וזכרונות ושופרות ואחר כך יתקע עד כאן לטון. ואף שכתב יגמור כל תפילתו התפילה השייכה לתקיעות קאי וכלל שלאחריו ערט אין בכלל אלא מה שפרט [ולפי זה לר"ך לומר דהא דאמר לי רבא [מכלתין ל"ד] לרב פפא בר שמואל דאמר לשמע"י כי הירגא לך תקע לי. דלא אמרו אלא בחבר עיר. אף דלטיסה זו גם ביחיד לר"ך לרמוז אחר סיום מלכיות וזכרונות שופרות שיתקע תשע תקיעות משום דרכה הוא לרשמ"י דרב פפא בר שמואל שיתקע ג' תקיעות צדמזחא כדין המשנה. שאינו תוקע בפעם אחת רק ג' תקיעות ושירמון שנית יחזור ויתקע כו' שאם הי' כוונתו שיתקע כ' תקיעות בפעם אחת הי' לו לפרש. והבין כוונתו שיתקע על סדר ברכות. על כן אחר לו לא אמרו אלא בחבר עיר. ולטעמא שלנו ברש"י מנכך את כולו. היינו בסיס תפילתו קודם שעקר רגליו. יתח בנשיקות דאז יטול לומר בפירוש כיון דלורך מזה] והנה לפי זה הוא באחמט תפלתו דבלחש ממש. רק שאינו תוקע אחר כל ברכה בפני עצמו. אך גם אף לפי הגירסא שלנו ברש"י שמורה יותר כל המשע ברכות. מכל מקום הוא תוקע קודם שעקר רגליו [ולפי המשנה שאומרים אלקי גבורה קודם לזה חיקף אחר ה"ן ברכות] ושפיר קרי לי בלחש. והרי בפרק הרוח ברכות (דף כ"ז). המתפלל בחלום סימן יפה לו והני מילי בלא סיוס. ופירש רש"י שנישור משנתו קודם שנסתלק סימן הוא שמונך אלא הקב"ה. והא ודאי קודם שעקר רגליו עוד לא נסתלק מלפני הקב"ה. שהרי בשעה שעוקר רגליו הוא בתלמיד הבא ליפטר מרבו כדאיחא ביומא (דף כ"ג). אם כן קודם שעקר רגליו עוד הוא לפני הקב"ה. וסימן יפה לו. ועל כרחיך שגם זה נקרא לא סיוס. דאם לא כן הרי מיטע שייסם באי והני מילי דלא סיוס גם את זה שפירין לא טקד רגליו. ואי אפשר כנ"ל. הנה דקודם

מכל מקום נצייר אי אפשר לתקוע בלחש כי גורם הפסק בתפלה וביומר מהירות בתפלה [וכמו שאין כהנים נושאים כפייהם בתפלה שבלחש] :

ד) והנה כל היסוד לתקיעות בלחש הוא מדברי הערוך שהובא בתוס' וזה לטון והני דמחזירי ועבדי שלשים כדיתבין ושלשים בלחש ושלשים על הסדר. ומדברי הערוך אלו ענמס מבוחר שאשילו המחזירים לא הי' תוקעין בלחש על הסדר. רק דהוה סבירא ליה כשיטת רש"י דיחיד שאינו תוקע על הסדר תוקע אחר התפילה תשע תקיעות ועל כן גם בלחש יטון אין תוקעין על הסדר היו תוקעין אחר תפלתם למיד קולת. וזה מבוחר היטב בדבריו שכתב למיד בלחש ולמיד על הסדר. מבוחר דהני דבלחש אינם על הסדר רק אחר כך קן נראה לי :

ה) ודדין קיחא לן דלא כרש"י אלא דיחיד תוקע תפילה ואחר כך מתפלל. ואם כן אין מקום לתקיעות שבלחש כלל. והכי הוה סבירא ליה להני דלא מחזירי. או אפשר שימכו על התקיעות שנחמה התפלה לפני תפלה דבלחש גם כן. כיון דבין כך ובין כך אינם על סדר הברכות שבלחש :

ו) ער כן לדעתי שלא ילאו מצינו המדרש ויתפללו בלא תקיעות בלחש. אך אם ירעו דווקא שלא לטון מנהג רבותיהם יעשו מה שירצו. אך להתפלל בצינו המדרש ולתקוע בלחש אין נכון כלל וכלל ממה שפירש. נא ונא שיהי' שלום בימים הגוראים. והיא חממוד להם ביום הכסה ומתחבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים לשנה טובה ומתוקה כאוות נפשכם ונפש הדורש שלום כל העיר ומנפה לשמוע שלא הי' מחלוקת בימים הגוראים :

הק' אברהם. ל

סימן תמו

ביה יום א' ר"ח ניסן תת"ר לפ"ק

להרב האבריק ראמאנאב

א) מכתבו דבר תקיעות בלחש הגיעני. והי' קשה בניני להשיב יטון הוא שלא כענין קיבול לפסח. שוב נתיישבתי להשיבו. יטון דבריו מחושים בניני על לא דבר. מה שהקשה בדבר פפא בר שמואל. איני יכול לבון דבריו כלל. שיהי' על מה להשיב. אך על הדמיון שהבאתי ממה שאין נושאים כפייהם בתפילה בלחש. וכחז מעלתו משום שנריכין למטה שעת תפלה דווקא. ולא קודם לכן. לא ידעתי היכן ראה זה. ומה שאמר משום דידי רטון שקודם דוכן. ורבונו של עולם לאמר דוכן. הי' הפסק במוך התפילה. יאמר גם זה. היום הרת שולם הי' הפסק. וליחא :

ב) מה שכתב שאין נטון שיכרכו בקול רס בתפלה בלחש. יאמר גם כן שאין נכון לתקוע בקול רס בלחש. יותר הי' לו לומר לשיטת חוס'

יא) סוף כרי אין לי מה לסמוך מנהג שלט מנהג חסידים לזקוט על סדר ברכות בלחש. רק שמוכין על הראשון שהתקמי לשוט בלחש ה' אבל יחיד אין לרדף לתקוט על סדר ברכות. משמע אם רוצה לתקוט על סדר ברכות שפיר דמי. וסבירא לי' גם כן דערין סבירא לי' כסוף דברי ראשון דייחיד מנכד מלכות וזכרונות ושופרות ואחר כך תוקט פי קולות. ומה שכתב הערוך לי' קולות בלחש הייט כסוף מלכות וזכרונות ושופרות. מכלל דלא חייב הערוך לבלבול התפילה. ועל כן מוסר לתקוט על סדר ברכות כמו יחיד אם ירצה :

יב) אף מה שהוכחתי המחילת דברי ראשון שאם ירצה לתקוט על סדר ברכות שפיר דמי אינו מוכרח. כי יש לפרש מולא סיים אלא אם ירצה יתפלל כל תפילתו כו' רק כתב אלא יתפלל כל תפילתו. משמע דמשום דאין לרדף לתקוט על סדר ברכות. שוב היינן התקיעות הפסק בין מלכות לזכרונות בין זכרונות לשופרות :

יג) סוף דבר זה פשוט דמכר עיר לא נקרא אלא בחזרת סוף התפילה. אבל בלחש כולן יחידים הם וכמו שכתב הרמב"ם. וריטב"א כתב חזר עיר בליבור לכאורה משמע גם בלחש. דמכל מקום ליבור הם. אך גם הא לא חזר דבסוף פרק תפלה השחר גבי לא הוכיח של ראש חודש במוספין אין מחזירין אותו בליבור שני. וקיימא לן דהייט בשליח ליבור דווקא אך אין ראוי משם דהיום בלחש. הא לא שכתו כולם רק אינו יחידים. וכשש"ל שכתב הרי השכחה בכל הליבור. אך מכל מקום מנינו לשון בליבור בשליח ליבור. וכן כונת ריטב"א בליבור גם כן. דבלחש יחידים הם בדברי ראשון :

יד) והדרך המשומר מכל לז' ממשול שלא לתקוט בלחש וכמו שכתב הרמב"ם וטור ושלחן ערוך תקיעות דמשומר רק בחזרת התפילה. ובעובדא דק"ק בראק מחילה לא רציתי להשיב כי הליערים המתחסדים יחשבו כי תקיעות דבלחש הוא זעקרי החסידות. וכשם שמונה לומר דבר הכשמת כו' ואחר כך כתבו אלי כי כולם מייחלים לתשובתי וישמעו אלי תכתבו להם דעתי :

טו) ובענין שמה שתקט האריז"ל [ואחריו] בעטל עם טוב ותלמידיו שהעניקו התמה בקומתם] בלחש. יש לי בזה דבר עמוק. לא ניתן להאמר כי אם חפה לאוזן. אך לא יאות כי אם לגדולי ערך במוסר. ואם לא שאין רצוני לשנות מנהג רבותי. לא הייתי תוקט בלחש :

והיותי רב בקראשנשוין והייט מתפלל בבית הכנסת ולייתי להחסידים שיחפלו עמי בבית הכנסת ולייתי לתקוט בחזרת התפלה גם כן לי' קולות ולא הי' אללי שינוי מנהג מאחר שהחסידים הם גם כן ליבור. אך לא לתקוט בלחש :

דברי הד"ש הק' אברהם. **טז**

דקודם שמקד רגליו נקרא שלא סיים. והוא עדיין בחוד התפילה. ושפיר מקרי כד מלי. וכל שכן לפי המנהג שאומרים אלקי נזור :

ז) ועוד כתב כי הלשון מוקשה. דבגמרא מבואר דעל הסדר לחוד ועל סדר ברכות לחוד. מטאר דמרי סדרים איכא סדר תקיעות וסדר ברכות. ואם כן אין לכתוב דיוקים מזה. והאי סדר דערין הוא סדר פיוטים כו' עד כאן דבריו. יראה בעלמא איך הלחן זו הדמק מוליתו מדרך הישר. כי קשה לי לומר דערין על סדר ברכות קאי. דבגמ' מבואר סדר היינו סדר תקיעות. ולכסוף הודה בעלמא דעל סדר לאו היינו סדר תקיעות. וביקש לו סדרים אחרים סדר פיוטים. אשר זה אינו כלל. כי גם בחזרת התפלה תוקט בסיום הברכה ממש. ומה להם לתקיעות אל הפיוטים :

ח) אך לדידי לא קשה מידי דבגמרא שמדבר מסדר תקיעות גם כן מפרש סדר שני על סדר ברכות. אך להערוך דלא מיירי כלל מסדר תקיעות לא הולך לפרש על סדר ברכות. וגם יש לפרש סדר תקיעות גם כן דסדר תקיעות לאחר תקנת ר' אבהו לי' קולות הוא תשרית תשרית כן תוקט ג' פעמים. אך בלחש שהוקעים בבית אהרן. הרי סדר אחר כמו מיושב תקיעה שברים חרועה תקיעה ג' פעמים כו' ועל כן אמר לי' על הסדר שתיקן ר' אבהו תקיעה שברים חרועה תקיעה תקיעה שברים תקיעה וכו' דבלחש אינו כן כנ"ל :

ט) ומה שכתב דבלחש משום שיש שמארכיבן קרוי שלא על הסדר. יבין בעלמא כמה דחוקים דברים אלו. והוא שלא ללורך לגמרי. כי דברי הערוך מתפרשים בטוב בפשוט :

טז) ומה שכתב דבשליח נראה למיין היטב בדבריו דטפי הוי יחא לי' תקיעות דבלחש. כמבואר בדבריו ממש עד בא איש חלקים כו' עד ולי' קולות בלחש עד כאן דבריו. הוא אחיזה עינים במח"כ כי ז' לשון השליח עד בא איש חלקים ויגילה סוד ר' ליראוי והם נתקנו על מנהג לתקוט מזה קולות דהיינו לי' קולות בישיבה ולי' קולות בלחש ולי' על הסדר וי' קולות לאחר גמר התפילה. ואף שיש בזה כמה מנהגים מכל מקום זכינו הש"ת להגות נחמדות שממנו ילמדו כל מקום הכוונה פי מהננו. עד כאן. מבואר דחידוש שיכח ה' אותו בדברי האריז"ל הוא הסוד והכוונה וסוד וכוונה זה שכל לכוון בכל מקום לפי מהננו. ואם כדבריו שהוקט בעיני השליח לתקוט בלחש למה לא הכניג לעשות כן באי. מאחר שתוקט על כך קולות לאחר התפלה כאילו הי' תוקט בלחש. למה לא יעשה מזה מן המובחר. אלא ודאי דעת השליח גם כן כמו שכתב המגן אברהם בשם הכנסת הגדולה דאין לנהוג לתקוט בלחש לכתחילה :

י) ומה שכתב דערין דכתב הני דמתמרי כו' גם האחרים מודים שזה טוב. אלא שאינם רוצים להחמיר. אך אם נודה לדבריו. מכל מקום הוכחו שאין כונת הערוך לתקוט בלחש כמו בחזרת התפלה. וגם כל דברי הערוך הוא לפי מה שפירש רש"י לא למה דקיימא לן בשמונה עשרה דייחיד תוקט תחילה.

סימן תמו.

ב"ה יום ועשיק קדושים סתיר לפ"ק.

ו) סוף דבר אצ"י הרה"ק שקטב מכתבו שלישי רוצה לקבל פירושי בערך בשום אופן. כה"ה אצ"י לו עוד רצ"י. אולי אף שלא שמע לקבל אות הראשון יעמע לקבל האות האחרון :

הדרב הני"ל.

ז) הנה זה לשון ספר המנהיג במדינת צבל עשין מאה קולות וכו'. כמב. בערך. ערך סי' מאה פטיות דפשיח אצ"י וד"מ"א. וכן מנהגם מיושב ל' קולות וכן משומד למוסף שיחידים מחפליים אחד חוקק להם על סדר ברכות ל' קולות וכו' [הכלל כמנהגינו מנהג חסידים] ואם גם כוונת הערוך ק'. ה"י לו לכמוב ק' וכן כתב בערוך בסוף דבריו להיות לרא"י על הכל. ומדלא הביא מערוך רק על התקופה מאה קולות. מכלל דאין הערוך סובר לתקופ צלחש ל' קולות על סדר ברכות כמו שכתבתי. ולדעתי גם זה רא"י טובה, ועל פי שנים פדים יקום דבר :

76 א) בדבר הפירוש אשר כתב בערוך שקורא הפילת השליח ליבור סדר משום שמסדר הפילת לפני הציבור. הכי לא ה"י הערוך יכול לדבר בלשון הגאון בחזרה. לא לדבר בדרך חידה. וכה"ל גיונא מקשה בשטפות (דף ס"ו). אולימא גדולות ממש לימא פדים. ויותר ה"י לו לקרות הני דבלחש סדר שמפורש כברייתא כדי להסדיר :

ב) מה שכתב מסידור הגאון יעב"ץ. הנה אין אמת סידור הני"ל. ואולי ה"י אצ"י במקום שה"י המנהג ק'. ואף אם לא. הלא המגן אברהם כתב שלכתחילה אין להנהיג לתקופ צלחש. והרב ז"ל מלאחי פסק כן בשלחן ערוך שלו. ומכל מקום הוא עממו ה"י חוקק בלחש. כי השלחן ערוך חידר אחר שה"י אצל הרב ר' בער ז"ל. וכן בסידור שלו כתב לתקופ גם צלחש. אך הברור משום שהבעל שם סוג ותלמידיו כוונו בציונות האר"י ז"ל. על כן רצו להתפלל בטומח האר"י ז"ל. הגם שהשליח ז"ל כתב שכוונת אלו יוכלו לכוון כל מקום לפי מנהגו. הם לא יוחא לכו כפך. ועל כורחך השלחן ערוך פסק כן לרובא דרובא שאין להם שייכת בציונות האר"י ז"ל. ובעל שם טוב ותלמידיו והרב ז"ל מהם ה"י חוקקין צלחש. ובהו משתלשל המנהג לתלמידיהם ותלמדי חלמידיהם וכו' עד שגא לאנשים פשוטים כי לא יעט מנהג רבותיהם. וזה בדרא"י ה"י אצל חכם זבי ובנו יעב"ץ גם כן. ומה זה רא"י. ולא הייתי משב כי זה רא"י אצ"י :

ג) שוב הציב לידי סידור ר' יעקב עמדין ז"ל וראיתי שם מפורש שלא לתקופ צלחש. ובטח הספן להשיג. היתה לו עמוד. והוכו עינו בסטורים :

ד) אף מה שכתב דאם כן הרי השליח כתב במנהג האר"י ל' בישיבה שלשים בלחש ושלשים על הסדר. חילוק גדול יש דבשליח ל'ין מקום השלשים האחרונים בחזרה התפלה. רק שבהם ביאר שהם על הסדר. ובה"י דבלחש לא ביאר ואינו רק קיבור דברים. וזה מטי הרבה נדברי המחברים. אך בערוך שלא ל'ין שום מקום רק מה שהם על הסדר והוא כאומר בפירוש הראשונים אינם על הסדר :

ה) ומה שאומר שאם חדייק אראה מהשליח גם כן שכוונת האר"י ז"ל שלא לתקופ צלחש על סדר ברכות. הם דברי חימה. שה"י האר"י ז"ל כתב בפירוש לתקופ צלחש חש"מ תש"ח חר"ה ואם חוקק הכל ביחד ה"י לו לתקופ שלשה פעמים חקופה שברים חרופה חקופה כמו בישיבה וזו אפשר לומר כן. ועל כרחק קיבור לשון בשליח. וסירכא דלי"גא דערך נקיס ואזיל. ובשכיל זה לא נכש דברי בערד בפירושים של קו"א :

ז) ובאמת

כל הר"ל איט רק לחוק הענין. כי פשוט צפי כל הטקסים אשר מפיסה אנו חיים לתקופ רק בחזרה. ובגדון ק"ק בראש שמדומה לי שהענין ה"י [כי לא העתיק לי כל המכתב שלי] שנתקבלו יחד שתי כחות כה צב"ב שחוקקין רק בחזרה וכת חסידים שחוקקין גם צלחש. ואף אם לא נעייין בראשונים. הנה המגן אברהם פסק שאין להנהג לכתחילה לתקופ צלחש [ועל הוראותיו אנו סומכין בכל חלק אורח חיים] וכן פסק הרב ז"ל מלאחי בשלחן ערוך שלו. ובשורו כנה"ג [שהוא גם כן מבעל כנה"ג] סימן תקצ"ב בפור אורח חיים אות יוד שאם נהגו בשום מקום לתקופ צלחש אין כה בשום יחיד למחור מנהגם אם לא צריכי כל הקהל. הנה מפורש שאם מתרלים כולם יכולים לשנות שלא לתקופ צלחש. מעתה אם המקבליים שתי הכחות. מנהג מי ידחה מפני מי. הכת בעלי הבתים אין יכולים לשנות לתקופ צלחש. והכת השני יכולים לשנות שלא לתקופ צלחש. הא מן הדיון שהכת השני ידחה מנהגם. כי הם מותרים לשנות ולא הראשונה :

הק' אברהם.

סימן תמו

א) בתשו' שאגת ארי' סימן ק"ג האריך להביא רא"י דמי שמקב כבר בראש השנה מותר לו לתקופ עוד אחר כך אף שלא לעורך. מהא דמביא הש"ס בחולין (דף פ"ד) רא"י מחקיקת שופר דאין ודאי דוחה שבת וספיקא דוחה יום טוב. וספיקא הייט טומטום. ודמי שם אשה נמי תקעס. והשתא יביא רא"י מספק תקע ספק לא תקע דחחר וטוקט ולא חיישינן לספק שבות. עוד האריך שם בסיון ק"ד לחלוק על הרא"ש שפסק דמותר להוילא שופר ברשות הרבים לטורך נשים מהא דנשים סומכות רשות. והשיג עליו השאגת ארי' דהא אמרינן בחגיגה דאין נשים סומכות אלא באקפו"י ירא דהוא רק איסור דביקן. ואיך נתייר איסור הולאה דאורייתא. ואם תאמר משום נחא רוח דנשים חשיב לטורך. כמו לדבר ברשות דמותר משום מתוך. אם כן מה הביא הש"ס רא"י מסומכיים לפירוש האחד של החוספות דנבי טומטום שייך שחא יעבירט שחא היא אשה והאלאה שלא לטורך באו.

ענין בני חיי ומזוני והוא בני חיי ומזוני, מן מצד החכמה. חיי מצד הכינה שנקראת אליהם חיים. בני מצד הדעת, משמש יורח הטיפה לחוט השררה. וכשיכנס האור של שני המוחין האלו בדיקנא, נקראים שני מולות, ומשם יורדים הבנים והחיים והמוון. (ובהמשך רבירו בדיה ועתי יצחק לה' לנכח אשתו וכו' כתב, פירשו וז"ל גם בנגלה במסכת מועד קטן דף כ"ח ע"א וכן בתוס' במסכת קידושין דף פ"ב ע"א כו"ה אלא בני חיי ומזוני לאו בוכותא תליא מלתא אלא כמולא. וז"ל מודע לא הקדים החשוב תחילה שהוא החיים שהוא צורך האדם שיהיה ראשון ואח"כ מזוני ואח"כ בני. ועוד, מודע ג' אלו אינם תלויים בוכות אלא כמולא. ועוד, מהו ענין המולא. ובע"ה נביא, להלן את תורתו הנוסף אך לפנינו עונה כפשיטות כדלהלן). ולקח התנא הסדר מלמטה למעלה בני חיי ומזוני, בנים ברעת חיי בכינה ומזוני בחכמה. והשעירות הללו של הדיקנא נעשו מצד האור הנכנס תוך א"א והגרין צר והאור אינו יכול לעבור משם, ומה שעובר עובר ומה שלא יכול לעבור נרחה ויצא בשערות. והאור העובר בגרין נכנס בכלים של תכונה ושל ישי"ם ונכנס אל הו"א. וגם היסודות נכנסים זה בזה עד תוך הו"א ומגיעים עד שם. וגי' ערות של ג' היסודות האלו נקראים תהומות בסוד הכתוב תהום אל תהום קרא לקול צינוריך. כי צינוור הוא המשכת היסוד והי' מורה על אור החכמה המלוכש תוך היסוד של א"א, אבל האור בא מלובש. ובוה נוכל להסביר ענין קשה לכאורה, שהרי כשיורד אור הא"ס ומתפשט בעתיק (הוא פרצוף א"א) שהוא שיעור כל האצילות וכל השאר הם מלבושים אליו, נמצא שרגליו מגיעים עד סוף האצילות שהוא מקום הבריאה. א"כ כשיוצא האור מסופו, דהיינו מרגליו ומשם יוצא האור לעולם הבריאה להחיות העולמות. ודבר זה אי אפשר לומר כי הרגלים הם סתומים ואיך יצא האור מהם. ואכן האור היוצא מא"א יוצא מהיסוד שבו שהוא למעלה בירכים שלו ויוצא אל היסוד דו"א שהוא מלביש את א"א כיסוד שהרי הו"א מלביש את א"א עד הסבור שלו וכשיצא האור מיסוד א"א בא כנגד הדעת של הו"א. והאור היוצא דרך היסוד בא בריבוי ונקרא בקי, וי"ש הפסוק הבקר אור שהוא

האלה אבל לההוא זמנא דאצטריכו לבני לגבי כל מלכין ושלישין דכל עלמא אסלק לון אבל לאותו זמן שאצטרך לבני כנגד כל המלכים והשלישים של כל העולם, אדחה אותם בד ימשי ההוא זמנא יתערון אינון ברכאן מכל סטרין ויתקיים עלמא על קיומיה כדקא יאות כאשר יבא אותו זמן, יתעוררו הברכות האלו מכל הצדדים והעולם יעמוד על מקומו כראוי ומההוא יומא ולהלאה ומאותו יום והלאה יקום מלכותא דא על כל שאר מלכו אחרא תקום המלכות הזאת על כל שאר המלכויות האחרות כמה דאוקמוה כמו שהעמדנו דכתיב דניאל ב' תדיק ותספ כל אליון מלכותא והיא תקום לעלמא. והיינו ההיא אבנא דאתגזרת מן שורא די לא בידין והיא אותה האבן שנחצבה מן ההר שלא בידי אדם כד"א בראשית ג' משם רועה אבן ישראל. מאן אבן דא מי זו האבן הזאת דא כנסת ישראל כד"א והאבן הזאת אשר שמתו מצבה וגו'. ר' חייא אמר מהבא מכאן ישעיה י' שאר ישוב שאר יעקב, אליון ברכאן אחרנין דאשתארו אלו הברכות האחרונות שנשארו וכתיב והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, בגוים כלהו ולא בעשו בלחודיה בניוים מולם ולא בעשו לבדו וכתיב והיה שארית וגו' כשל מאת ה'.

פתח ר' ייסא ואמר מלאכי א' בן יכבד אב ועבד ארונו. בן, דא עשו דלא הוה ב"נ בעלמא דיוקיר לאבוי כמה דאוקיר עשו לאבוי שלא היה בן אדם בעולם שכיבד את אביו כמו שעשו כיבד את אביו וההוא יקירו דאוקיר ליה אשליש ליה בהאי עלמא ואותו כיבדו שכיבדו, השלישו בעוה"ז. ועבד ארונו, דא אליעזר עבד אברהם ואוקמוה והעמידו כבר דהא ב"נ דהוה אתי לחרן בכמה עותרא וכמה מתנן ונבזבזין וגמלין שענין שהרי בן אדם שבא לחרן בעשירות רבה ובכמה מתנות ופזרונות ונמלים טעונים דלא אמר לבתואל ולבן דאיהו רחמימו דאברהם ולא אמר לבתואל או לבן שהוא אדהבו של אברהם או ב"נ אחרנא דאתי בפיוסא דאברהם או אדם אחר שבא לפי בקשתו של אברהם אלא ועד לא ימלל מלוי אלא עוד שרם שהתחיל לדבר דכריו מה כתיב, ויאמר עבד אברהם אנכי. ולבתר ואח"כ אדני אדני. בגין דיוקיר ליה לאברהם ההוא יקרא כיון שכיבד את אברהם בכיבוד ההוא וההוא טיבו אוריך ליה לכמה זמנין והשוב ההוא נשאר לשובתו לכמה זמן. וכך עשו, ההוא יקרא דאוקיר ליה לאבוי אותו כבוד שכיבד את אביו אוריך ליה כל הני זמנין דישלוש בעלמא נשאר לו כל אותו זמן ששלוש בעולם דא ואינון דמעין אורידו לון לישראל בשעבודא דיליה עד דיתובון לישראל לקב"ה בבכיה ובדמעין זה ואותן הדמעות הורידו את ישראל חחת השעבוד שלו עד שישבו לישראל לקב"ה בבכיה ובדמעין דכתיב ירמיה ל"א בככי יבאו וגו' וכדין כתיב ואז כתוב עובדיה א' ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. בילא"ו:

ידיד

ביאור המאמר

נפש

ר' חייא אמר רבי חייא מתייחס למה שאמרנו לעיל שיעקב השאיר את הברכות לעת"ל לזמנים קשים שיהיו לישראל, והוא לומר את הסבא הזאת לא מהפסוק כל ניום סבבני אלא מהפסוק הזה **שאר**

יוסף ונקרא בקר וממנו יוצא האור. וכן תרגם אונקלוס צפרא נהיר, והוא האור הזה היוצא בריבוי כנהר. לעומת האור הזה, האור היוצא משערות הדיקנא של א"א יוצא טיפין טיפין ואור זה מגיע לראש הו"א. ואור זה בא כגילוי והו"א יכול לקבל אותו ומתקן את הו"א ומלכין את שערותיו ונקרא מול. וכעת נבא לשאלות שהתחלנו בהם. פת כמלה תאכל, כבר ראינו שהוא ענין שני המולות פת הוא מהשלוש הנוכרים, בני חיי ומזוני, לא בוכותא תליא מלתא, ר"ל אינם תלויים בנכונות. והענין כי זכור"ת עולה ב"פ רי"ו שהוא גבורה ע"ה. ואלו השלוש הם צורך גדול בעולם, ולכן אינם בוכות שהוא ענין הגבורות אלא בשני המולות שראינו, מול השמיני והמול ה"ג. ומדוע נקט הסדר הזה, לפי שהבנים הם בסוד הדעת הנמשך דרך חוט השררה. וחיי בא מאימא שנמשכים משם החיים שהם המוחין. ומזוני בא מאבא הוא החכמה. ולקחם בסוד מלמטה למעלה. אלו הם החלויים כיוונג העלין ביותר של שני המולות, לפי שהם צורך העולם ואם יבואו ע"י הגבורות יאבד העולם, אבל שאר פרטים שאינם צורך כל כך, יבואו ע"י זכות. ע"כ. מן ספר הליקוטין על פרשת תולדות.

עמך את שארית ישראל: והנני מביא
אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ
בם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל
גדול ישובו הנה: לה בבכי יבאו ובתחנונים
אובלים אוליכם אל נחלי מים בדרך ישר
לא יפשלו בה פירי הייתי לישראל לאב
ואפרים בכרי הוא: ש שמעו דברי יהוה
גוים והגידו באיים מרחק ואמרו
אדברינו על פצירי מנא באורח תקנא לא יתקלון בה ארי הנה מימרי לישראל כאב
ואפרים חביב הוא קדמי: ט קבילו פתגמא דיי עממיא וחוו בנגון מרחיק ואמרו מן
רשי

שכחו ואמרו פריק י
ית עמיה ית שארא
דישראל: והאנא מתי
להון מארע צפונא
ואכנשינון מספי ארעא
דכוו כהון עורין וחגורין
יסגין כהון מעדון וילון
פחדא כמשרון סגיאן
יתוכון תלקא: ח כמגלהון
כד הון ככון גלו
ובמתכהון מפיני גלותהון
כרחמין סגיאין אקרבינון

למחוק: (ז) בם עור ופסח. אפילו הנכשלים שנסס לא חמס: (ח) בבכי יבאו. על ידי חפלה ותסונה:

מצודת דוד

והללו את ה', ואמרו אתה ה' הנה הושעת את עמך
וגו': (ז) הנני מביא. כי הנני מביא אותם מארץ צפון
הם שגלו לכבל: מירכתי ארץ. הם בני עשרת השבטים שגלו למרחוק לקצות הארץ: בם. כהבאים יהיה עור
ופסח וגו', רוצה לומר כולם ישובו, איש לא נעדר: קהל גדול. קבוץ גדול: (ח) בבכי יבואו. רוצה לומר עיי
תשוכה ותפלה אגאלם: אף נחלי מים. אצל נחלי מים, למען ימצאו לרוות הצמאון: בדרך ישר. בדרך שוה
מבלי עקמימות, למען לא יכשלו בה: לאב. לחשוש בתקנתם כאב החושש בתקנת בנו: בכורי הוא. חביב עלי
כבן בכור לאביו: (ט) והגידו. מה שתשמעו הגידו באיים הרחוקים: ואמרו. כה תאמרו, הנה ישראל המפורז

מצודת ציון

(ז) מירכתי. מסוף: ופסח. חגור: (ח) אובלים. ענין הבאה.
כמו יוכל שי (סס יו ז): אף נחלי מים. על נחלי מים:

רד"ק

ואביא אתכם מכל המקומות אשר נדחתם שם, ועל זה
אמר: (ז) הנני מביא אותם מארץ צפון. כי רוב הגלות
בצפון: מירכתי ארץ. ארץ בקמ"ץ בסגול, והוא אחד
מארבע עשרה שהם קמציץ בוק"ף ובסגול: בם עור
ופסח. כל כך יבאו בנחת, שאפילו העור והפסח שיהיו
בם וההרה והיולדת ילכו לאטם. ואדוני אבי ז"ל פירש
ואמר, כל כך אובלים בנחת דרך ישר, עד שיוכלו
ללכת עמהם עור ופסח והרה ויולדת ולא יכשלו
בהליכתם: (ח) בבכי יבאו. יש בכי של שמחה, כמו
וישק יעקב לרחל וישא [את] קולו ויבך (בראשית כט יא),
ויבך על צואריו עוד (שם מו כט), והדומים להם. כן
הוא זה, מרוב שמחה שיבאו לארצם יבכו, כי כמה
שנים גלו ממנה: ובתחנונים אובלים. ענין חמלה
ורחמים, כמו חלו נא פני אל ויחנונו (מלאכי א ט),

מדרשי חז"ל

(ז) הרה ויולדת יחדו. יתיב רכן גמליאל וקא דריש: עתידה
אשה שתלד בכל יום, שנאמר: הרה ויולדת יחדו. לגלג
עליו אותו תלמיד, אמר: אין כל חדש תחת השמש, א"ל:

בוא ואראך דוגמתן כעוה"ז, נפק אחוי ליה תרגולת. (שבת
ל:).

בם עור ופסח. כתיב: בם עור ופסח הרה ויולדת יחדו,

לשך
לכנשינה
לעדריה: י
ית דבית יש
לשוכביון מיד דתק
מנהון: יא וייתון וישפ
פמור בית מקד
דאתכני בציון ויתפ
כטוכא דיהב להון
כעבורא
וכמשחא וכני
ותורין ותהי נפי
מלאי תפניקין
שקיא דמרויא
ווספון ליצפא עוד:
ואהפוך אכלהון לב

(ט) מור

מצו
(ט) מזדה. ענין פזור. כמו
(יא) ונהרו. ימשכו כנהר.
(כ) תירוש. כן יקראו ענב
שבע. כמו הרה את הארץ
ודאגה. כמו ודאבון נפש
של שמחה: (ג) ודוית.

הדרך להשקותה ברגל:
לרוב השמחה יהיו הזי
להם מאז, אהפוך לשט
יהיה יותר מערך היגון
אמר הנה אז אשבי

והגלהו בין האמות ה
בכחם הגלוהו אם לא
יוציאנו מרשותם וישני
פרה ה' וגו': (יא) ובא
בית מקדשא דאתכני
מרוצה אל החפץ, וכ
כ: אדאבה. להעצב

וכתיב: אז ידלג כאיל כ
עומדין (בתחיית המתני
יב) והפכתי אבצם

נס נסתר, והרי ההנהגה בארץ ישראל היא בנסים נסתרים, וכל שכן במקדש שהוא שורש קדושת ארץ-ישראל, — וע"כ שתי הלחם בעצרת הל עליהם בפנימיות רוחניות של פרי עץ, כיון שקודם חטא עץ הדעת היה זה ג"כ עץ. וע"כ זה גורם שיתברכו פירות האילן על ידו, כי עיקר העדר הברכה בא בסיבת הקללה שנתקללה האדמה אחר החטא, וכיון שהקרבת ממשך הארה ורוחניות כמו קודם החטא, שאו לא היתה עדיין הקללה, ממילא זה גורם וממשיך ברכה לכל המין.

ועפ"ז יתבארו סוף דברי הגמרא הנ"ל: (ר"ה ט"ז, ע"א): „ואמרו לפני בראש-השנה מלכויות זכרונות ושופרות; מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה — בשופר". וכתב הריטב"א ד, במה בשופר" קאי על שניהם, בין אמלכויות ובין אזכרונות — עי"ש.

ונראה לענ"ד לפרש גם דמה דכתיב: „במה בשופר" קאי ג"כ על שניהם, כי בשופר ממשיכין הארה של מתן תורה מהשופר של מתן-תורה, וגם מהשופר של העתיד דכתיב (ישעיה כ"ז, י"ג): „והיה ביום ההוא ייתקע בשופר גדול...". וזוה שמזכירים שני שופרות אלו בפסוקי שופרות, ע"כ מוכח ומבואר שיש להם שייכות לשופר דידן (וכן מבואר מדברי הריטב"א שכתב על „ובמה בשופר"; כיון דתוקעין בשופר מזכירין גמי פסוקי שופרות — עי"ש, וע"כ דכל הפסוקים שמזכירין יש להם איזה יחס עם תקיעות השופר שלנו), והיינו שבשופר שלנו ממשיכין הארה מאותן שופרות. ובהארת שופר של מ"ת נמשך שתמליכוני עליהם, כמו שאו קיבלו ישראל מלכותו ית' שמו, ומהארת שופרו של משיח נמשך הכח שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, כאשר יהיה לעתיד.

(ראש-השנה ושבת-תשובה, תרפ"ז)

← למה תוקעין ומריעין כשהם יושבים ותוקעין ומריעין כשהן עומדים? כדי לערבב השטן (ראש-השנה ט"ז, ע"א). וכתבו התוספות בשם הירושלמי (שם ט"ז ע"א ד"ה כדי לערבב את השטן), דסבר שהוא שופר גדול. ולכאורה קשה דבכל שנה הוא רואה שישראל תוקעין בראש-השנה ומאין צומחת לו הטעות לומר שהוא שופר הגדול? ונראה דהנה בזהרה-הקדוש סוף פרשת תולדות (קמ"ו ע"א) על הפסוק (ירמיהו ל"א, ט'): „בבכי יבואו" איתא דכל הגלויות הן בעבור הדמעות של עשיו, וכאשר ישראל יבכו, יבטלו דמעותיו של עשיו ואז תהיה הגאולה — עי"ש. ולכאורה תמוה: מה כות יש בדמעות של עשיו לגרום גלות, הלא הדמעות היו בעבור שהפסיד את הברכות, ולכבוד עצמו היה דורש, ומה זכות יש לו בזה.

ונראה מזה, דאחר אבידת הברכות הרגיש עשיו שכבר אבד גם עולם-הבא וכל זיק קדושה, דאחר אבידת הברכות כתוב (בראשית כ"ז, ל"ג): „ויחרד יצחק חרדה גדולה" — ופירש"י: ראה גיהנם פתוחה מתחתיו. הנה כי אז נתגלה בואשו ותעל צחנתו, ומעיקרא היה עשיו טועה בעצמו, והיה סבור שהוא עצמו צדיק, כי כן דרך הרשעים שדרכם ישר בעיניהם, וסובר שכבר משתלם; וע"כ נקרא שמו עשיו — לשון עשייה ולשון גמר, שהיה סבור שכבר שלם וגמר ונשתלם ואינו חסר. אבל אחר שהפסיד את הברכות, נתגלה קלונו גם בעיני עצמו, וראה עשיו כי אבדה תקוותו, ונצטער מאוד על שנידה מהקדושה באפס תקוה לשוב עוד, על-כן כיון שהיתה נכללת בהדמעות שלו אז גם אנחה דקדושה, על-כן היה כוחם יפה לגרום גלויות לבני יעקב.

וממוצא דבר אתה למד, דמה שכתוב בזה"ק דאם יבכו בני ישראל יבטלו

סכר ארץ צב - מוציא

במאן מופלג א/כ"ג צב פרומו צב"ה ג"ה

דמעותיו של עשיו, היינו שיבכו ישראל על קצרים בעבודת השי"ת, ועל ריתוקם מהקדושה ויראו כי רע ומר עזבם את ה' ולא פודם השי"ת. דמעות כאלה יש בכוחן לבטל דמעותיו של עשיו, שהיה עיקר כוחם מעין זה, ובת מינא מחריב בה.

וגראה דזה ענין התקיעות בראש-השנה, שעיקרן הוא התרועה כמו שכתב הגור אריה בפ"ב דשבת. ותרועה היא גנחי גנח וילולי יליל, היינו שיצטער ויבכה, ומר יליל על עזבו את ה', ועל רוע מעשיו, על שהרבה לפשוט במשך השנה שעברה, (שו"ר שגם השל"ה כתב כן דזה ענין גנחי גנח וילולי), וע"כ בכל ראש-השנה מבטלים בני-ישראל קצת דמעותיו של עשיו בתרועה שלהם, על דרך שכתוב (ירמיהו ל"א, ט) „בבכי יבואו“, וממילא ממשיכין הארה מן הגאולה העתידה, כמו שכתוב בזהר הנ"ל, דעל-ידי ביטול דמעותיו של עשיו תהיה הגאולה, והשטן רואה זאת בכל שנה איך נמשכת הארה מהגאולה העתידה על ישראל על-ידי השופר, על-כן סובר שכבר נגמר התיקון והוא שופר של משיח שכבר מגיע. וזה מה שסובר כל שנה מחדש.

(ראש-השנה ושבת-תשובה, תרפ"ז)

ת"ע התוסי' (בר"ה ל"ג ע"א, ד"ה שיעור תרועה) כתבו בשם הערוך, דמאה קולות שתוקעים בראש-השנה הם כנגד מאה פעיות דפעיא אמיה דסיפרא ע"כ. והוא דבר תמוה, דמה ענין שמיטה אצל הר סיני. וגראה על הדרך הנ"ל דגם הפעיות דפעיא אמיה דסיפרא היה בהן כעין דמעותיו של עשיו, כי סיסרא היה שר צבא יבין מלך כנען, ועל-ידי מזליהו חזו שיש קדושה בארץ כנען, והציק להם; וזה שיהושע רצה להוציא בלעם מפיהם ולכבוש את ארצם, ולהוציא ארץ כנען מידם, ע"כ בעת כיבוש היה יבוב אם סיסרא גם על אותו הפסד של הארץ הקדושה, וכיון שהיה בזה קצת אנחה דקדושה, ע"כ הוסיף לישראל, כעין דמעותיו של עשיו, שהזיקו לישראל וגרמו גלות. (ואולי גם אותן פעיות נצמחו מחמת הדמעות דעשיו אשר מאז, כי עשיו שורש אומות העולם כמו שכתוב (במדבר כ"ד, כ): ראשית גויים עמלק — ימ"ש), ע"כ תוקעין בראש-השנה, וגונחין ומיללים על רוע מעשינו ורחוקינו מהקדושה. ועל-ידי-זה מבטלין את הפעיות דאמיה דסיפרא, על דרך שכתוב בזהר "וכנ"ל ב, בבכי יבואו", דבבכי דיין מבטלין דמעותיו של עשיו.

ובאמת נראה דמזה עצמו יהיה גם קול השופר דלעתיד, ממה שיתקבצו יחד כל אותם ההורי תשובה ומרירות בני-ישראל בכל הדורות, וכל אותם גנחי גנח וילולי יליל, מכל לבות בני ישראל על רוע מעשיהם בכל משך היותם בגלות, וכל זה יתקבץ יחד ויהא מזה קול אחד של שופר גדול שלעתיד, ומה תצמח הגאולה. ולפי מה שאדם מתעורר בראש-השנה לגנוח ויליל על שפלותו וקוצר עבודתו בעבודת השי"ת, יהא גם חלקו בשופר הגדול שלעתיד, ובהגאולה העתידה, וממילא ממשיך על עצמו אור חוזר מהגאולה העתידה. ולפי ערך זה מתערבב השטן לגביו (בשני אופנים הנ"ל: אחד מלהסטין כפירש"י; השני מלהסית לעבירה כפירוש הר"ן).

(תרפ"ז)

„אמר הקדוש-ברוך-הוא: תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני (ראש-השנה

ט"ז, ע"א) יש לבאר כמו שהגיד חידושי אברהם שיש בכל מיצחק אבינו שעקז תקיעת השופר שהיא ממילא מתגלה שוב פנימה חלק אחד מפ כאילו עקדתם עצמכם

פליקוטי תו אמר לכל ארבעה ע ברמב"ן שם ובזה"ל גם כן חלק ממנו, וזו (ב"ק ב', ע"ב): אדו מזליה וכו'): מלאך, וזו בזה אפשר לפו ורעדה יאחזון, ויאמר לא מצינו בגמרא שין במדרש (ויקרא רבה יצא אז בדימוס, טעו לומר דקאי על חלק הו

דאי מלאה זו חרו הקודש דנחתא בשבד בכמה מרככות דחיוו שפחא בישא בחשוכא (רע"ב, ע"ב).

מבואר כאן, דבן היצר הרע ממנו. והנו כדי לערבב את השטן לומר הענין בזה לפי שופר מתעורר הכוח נ יש התחדשות הבריאה היה עדיין חיבור בין זה להיות בלא יצר-ה שיישאר אצלו ענין זה קודש חוזר האדם למי מתזירין לכל אחד או (שבת פ"ה, ע"א), כן

עלה אלקים בתרועה, בתוכיותה באמת גורמת רחמים, והרי לזה עצמו כתיב ה' בקול שופר:

7 ב"ש"ס ר"ה (ל"ד) אתקין רבי אבהו בקסרי תשר"ת תש"ת תר"ת. והנה ידוע מה שדברו הראשונים ותשובת רב האי גאון ז"ל בספיקא דרבי אבהו, וגם מנהג הראשונים שהביא הרי"ף לתקוע תשר"ת למלכות תש"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות שלכאורה היא סתירה מינ"ו ובי. ותירוצו הרי"ף שלא להטריח את הציבור ג"כ אינו מובן בפשיטות. הלא מאריכין בפיוטים כמה וכמה ולא חששו לטרחת הציבור ובאלו התקיעות שהי' נצרך עוד לרגעים אחדים חששו. אתמהא, ובודאי שנטמן בזה ענין פנימי:

8 ונראה דהנה כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הגיד בדברי רש"י (ר"ה כ"ו): שתקיעת שופר היא ענין תפילה, והרי תפילת יחיד צריכה להיות בלחש, ושופר הוא דוקא בשמיעת הקול ותקע ולא השמיע לאוניו לא יצא. אבל עיקרון של דברים, דכל מדרגות החיצונים הן בקול גדול, כמ"ש במעשה דהר הכרמל (מל"א י"ח כ"ז) ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול וכו' ויקראו בקול גדול וגו', וקדושה שהיא פנימיות צריכה שימור מהחיצונים, ע"כ תפילת היחיד היא בלחש, וע"כ בר"ה שהוא יומא דדינא ושכיחים הרבה מקטרגים צריכין שימור עוד יותר, וזהו בכסה, וע"כ המצוה בשופר, שהשופר והקולות מורים ומרמזים על ענינים גבוהים אין אומר ואין דברים, והוא מכוסה יותר מתפילה בלחש שידוע עכ"פ מה מדבר, והו למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, והטעם צריך להיות נעלם, עכ"ד:

9 ולפי"ז יש לומר דמחמת הגלות דאתפשטא מסאבותא בעלמא, ובזוה"ק איתא שסודות ורזי התורה נתודעו להחיצונים, וצריכין העלמה עוד יותר, ע"כ אתקין ר"ה תשר"ת תש"ת תר"ת שגם התרועה תהי' בהעלם ולא ידעו מה ומתי היא: ובזה יתפרש לנו מה שהזכיר מקום התיקון, בקסרי, כי ידוע שקסרי היא היפוך

מירושלים כבש"ס מגילה (ו'). קסרי וירושלים ישבו שתיקון אל תאמין וכו' שנאמר אמלאה החרבה אם מלאה זו חרבה זו וכו' והיא מטרפולין של אדום שורש התפשטות כחות החיצונים, ובמה שהזכיר מקום התיקון מרמו לנו טעמו של התיקון:

10 ולפי האמור יש לפרש טעם המנהג שתוקעין תשר"ת למלכות תש"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות, כי ידוע ששעת התקיעות שעת הדין, ובודאי אז שכיח ענין הקטרוג ביותר. ע"כ חששו עוד להעלים בתרועה ולהפריד הסדרים זה מזה, כדי שלא יבינו באיזה עת באה התרועה האמתית, כי באם היו תוקעין כולם יחד היו יודעין עכ"פ עת שנעשית התרועה אם זו היא או זו היא. ע"כ מפרידין לגמרי הסדרים זה מזה, להעלים עוד יותר: וי"ל שטעם זה ר"ה בכל מקום אפי' בא"י הוא שני ימים, לעומת שאר המועדים שרק בחו"ל עושין שני ימים, ובזוה"ק שלעולם היו עושין ר"ה שני ימים ומשמע אפי' בבית הוועד [אף שאינו משמע כן מהש"ס אלא במקום שלא ידעו מקידוש החודש או בבאו עדים מן המנחה ולמעלה], ובשאר מועדים כבר הגדנו הטעם דבחו"ל כוונו להסתיר את היו"ט, אבל בא"י לא הוצרכו לכך, ומ"מ בר"ה שהוא בכסה אף בא"י הוצרכו להסתיר, וכל זה בר"ה אבל ביוהכ"פ ששמן לית לי' רשותא לאסטוני (יומא כ'). לעולם א"צ לשני ימים, ואפי' בחו"ל אין עושין רק יום אחד:

11 איתא בספר קול שמחה שמרחוק ה' נראה לי הוא סוד ר"ה. נראה לפרש עפ"מ שהגדנו במאמרים הקודמים כי עומק הדין הוא לטובת ישראל, כי מחמת עומק הדין נתברר שאין בישראל חטא אלא במקרה, והעוונות יחולו על ראש האומות הגורמים בנזקין, ונסתייען מדברי הש"ס שבת (פ"ט): שיצחק יהי' המלמד זכות על ישראל ומצילן מעונש, לעומת שאברהם ויעקב אמרו ימחו על קדושת שמך, וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הטעם מפני שמדתו מדת הדין ירד ביותר לעומק הדין, ומחמת עומק הדין ראויין

זא"ר
זא"ר
זושחת
חניות,
זויקים
זשיהם
זשאל,
זמאור
זעונות
זויקרא
זונותם,
זעשו
זנצמח
זנזקין:
זבר"ה
זישראל
זזע"כ
זאלא
זודרי'
זבאות
זשר"ה
זק הוא
זא יו"ט
זשופר,
זמעורר
זל. וזה
זני ביום
זבקול
זמגלה
זבשעה
זסא דין
זק הדין,
זשמחמת
זק הדין,
זסא דין
זק הדין
זוהו ה'
זמעוררת
זזת מדת
זפעולה
זי כמ"ש

21

שאינן לו שום חכמה ועצה ותבונה, רק כי
 ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה^{סג}, וכמו
 שנאמר (שם ה, יב) אני חכמה, וכנוכר
 בתיקונים (הקדמת תיקוני זוהר יז ע"ב) אנת חכים
 ולא בחכמה ידיעא וכי, האיש הזה זוכה
 באמת להשראת החכמה והעצה והתבונה,
 להיות לו הכליות יועצות ממקור בחינת אני
 חכמה, וכמו שנאמר (שם שם, יד) אני בינה
 לי גבורה לי עצה ותושיה:

כי אתה ה' טוב ומטיב לכל (מנוסה ברכת
 מעין ג). לכאורה הוא לשון מיותר, כי
 גם לשון טוב בעצמו הוא מורה על הרצון
 להשפיע טובה, ומהו ענין מטיב, אמנם
 ידוע כי אין לכנות אליו יתברך שום תואר
 ומדה, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל^{סד},
 רק כי כביכול נתלבש בצמצומים במדות
 ותוארים בכדי להשפיע טובה לעמו, ומצד
 זה נקרא הוא יתברך טוב, ומטיב הוא לשון
 מפעיל, שנותן אתערותא בלב המקבל, בכדי
 שעל ידי כן יהיה כלי לקבל הטובה:

תר"ף

ליל ראשון

שנהיה לראש (אוי"ח סי' תקפג ס"ב). מה
 שאומרים בלשון יחיד, נהיה
 לראש, ולא לראשים, כבר דברנו מזה^{סה},
 שהכוונה הוא שנגיע לבחינת הראש, לרישא
 דכל רישין. ויש לומר, שהוא רומז על
 הפסוק (מיכה ב, יג) ויעבור מלכם לפניו וה'
 בראשם, ובפסוק זה יש לרמוז גם כן ענין

ראש השנה, וכנוכר במדרש (ויק"ר כט, ג) על
 פסוק (תהלים מז, ו) עלה אלהים בתרועה,
 שבתחילה עולה בדיון, בבחינת שם אלהים,
 ולבסוף נעשה הוי"ה, מדת הרחמים, על ידי
 הקול שופר, ובזוה"ק (ח"ג כי תצא רע"מ
 רפג ע"א) מפורש יותר, שמתעלה השם
 אלהים ונמתק לרחמים, וזה נרמז גם בפסוק
 הנ"ל, ויעבור מלכם לפניו, שמקודם עובר
 בבחינת מלכות, דינא קדישא, שבהתחלה
 ההנהגה על ידי בחינת מלכות כנ"ל, אך
 כאשר אנו מקבלים עלינו המלכות שמים
 ברצון נפשנו, ואנו משתוקקים להיות בנו
 הרצון אליו יתברך *אולי הכוונה בדיוק
 לשונו הקדוש כאן בענין הרצון, על רמז
 הראשי תיבות וסופי תיבות ויעבור מלכם
 לפניו גימטריא רצוני, על דרך אמרם
 ז"ל (עי' ברכות יז ע"א) רצוני לעשות רצונך.
 על ידי זה עוברים הדינים, שנרמז גם כן
 בתיבות ויעבור מלכם, ונמתקו ונעשה וה'
 בראשם. ולזה סופי תיבות ויעבור מלכם
 לפניו גימטריא פ"ר, לרמז על הפ"ר
 דינים שנמתקו, על ידי רמז הסופי תיבות
 וה' בראשם אותיות השם הקדוש מ"ה,
 גימטריא אד"ם^{סו}, שהוא שרש הרחמים,
 כמו שנאמר (יתחקאל א, כו) ועל דמות הכסא
 דמות כמראה אדם, *מרא"ה אד"ם עם
 האותיות גימטריא רחמי"ם]:

יום ראשון

יש לרמוז בענין המאה קולות שתוקעין
 בראש השנה, שהוא כענין המאה

סג. מלשון הכתוב: משלי ב, ו. סד. עפ"י הקדמת תיקוני זוהר יז ע"א. סה. לעיל תרכ"ח ליל ראשון
 ד"ה שנהיה. סו. עיין זוה"ק ח"ג פנחס רע"מ רכו ע"א; רמו ע"ב; תיקוני הקדמה ז ע"ב.

פתחת שחייב או
 מה ע"כ, והגם ש:
 פהיכות שם ומ
 פהעלם בפנימיות
 להמ"ז זה גם כן
 אתם מאין ופעלו
 (ויק"ר כו, ז) ממאו
 המשבר. וזהו הן
 ישראל שעלו
 הפתחה, יש מאי
 ופעלכם מאפע,
 *שהוא סוד ו
 על היום הקדו
 (נחמיה ח, י)
 הפי מעוזכם^{סט}
 המזכר במדרש ו
 יוסף להשבטים,
 פתחה נשמתן,
 פרוך הוא על אד
 ענין התגלות יו
 התגלות הישועה
 בהתחלה בפחד
 שרש הישועה לו
 (בראשית מה, ה) ו
 שלחני אלהים ל
 כלבוש חרדה ז
 היינו שרש הו
 ששלחני אלהי"ן

סו. עיין טור או"ח
 שספר נחמיה נקרא
 ונחמיה בן חכליה
 לעצמו שנאמר (נחמ
 או"ח שם; ובמג

ספי גזרת אמת
 גאאון גיניו יגוצג זיב א"א זצ"ל מאאין
 מבזיר טאנא

ברכות שחייב אדם לברך בכל יום (מנחות מג' ע"ב), והגם שאין בהקול חיתוך הדיבור בהזכרת שם ומלכות, על כל זה נמצא בהעלם בפנימיות הקול שרש כל ברכה. ויש לרמוז זה גם כן בפסוק (ישעי' מא. כד) הן אתם מאין ופעלכם מאַפֵּעַ, וכנזכר במדרש (ויק"ר כז. ז) ממאה פעיות שאשה פועה על המשבר. וזהו 'הן אתם מאין', שרש נפשות ישראל שעלו במחשבה, שהמה עיקר הבריאה, יש מאין, וכעת בהתחדשות השנה ופעלכם מאפֵּעַ, ממאה פעיות כנ"ל, [*שהוא סוד המאה קולות כידוע^{סז}]:

על היום הקדוש הזה נאמר בעזרא^{סח} (נחמיה ה. י) ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם^{סט}. ויש לומר, שהוא כענין הנזכר במדרש (תנחומא ויגש ה) על התגלות יוסף להשבטים, ומה כשאמר אני יוסף פרח נשמתן, כשיבוא אני של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה, עד כאן. כי ענין התגלות יוסף להשבטים היה שרש התגלות הישועה והיחוד הקדוש, לכן היה בהתחלה בפחד וחרדה, ובעצם היה זה שרש הישועה לעולמי עד, ולכן אמר להם (בראשית מה. ה) אל תעצבו וגו' כי למחיה שלחני אלהים לפניכם, היינו הגם שהיה בלבוש חרדה אין להתעצב, כי למחיה, היינו שרש החיים בעצם יצמח מזה ששלחני אלהים לפניכם, כי לסיבה זו

שיתגלה שרש החיים הוצרך להיות לפניכם, היינו בהתחלה לבוש של בחינת אלהים, שהוא צמצום ופחד, והפנימיות הוא שרש השמחה והחיים. וכן הוא גם כן הענין בראש השנה, שנתחדש השנה בכללות שרש החיים, לכן הוא מלוּבש בהתחלה בלבוש פחד, ובפנימיות הוא שרש החיים, ועל זה נאמר ואל תעצבו, שאין בה בעצם שום עצבון חלילה, כי חדות ה' היא מעוזכם, שעצם העוז והפחד הוא באמת חדות ה', שרש השמחה והחדוה, כי נמתקו הדינים ונשפע פנימיות שרש החיים:

יום שני

מנהג ישראל לטבול בראש השנה פרוסת המוציא בדבש, ויש ליתן טעם על זה, כי בכל השנה טובלים פרוסת המוציא במלח (אוי"ח סי' קסז ס"ה), וידוע מספרי האמת שהוא לרמוז על כל קרבנך תקריב מלח (ויקרא ב. יג), כי עכשיו שלחנו של אדם במקום קרבן (תגיגה כז ע"א), והנה הנהגה התמידיות בכל ימי השנה הוא בחסד, ועל ידי זה נצרך לערב בו מעט חיזוק וגבורה, בכדי ליתן טעם לשבח בהתכללותם כידוע, וזהו ענין המלח שטובלין בו הלחם בכל השנה, אולם בראש השנה, הגם שבפנימיות הוא שרש התחדשות החסד של בריאת העולם, שעולם חסד יבנה (תהלים פט. ג), אמנם בכדי לקבל החסד צריך להיות לבוש

סז. עיין טור או"ח סי' תקצ"ב; ובתוספות ר"ה לג ע"ב ד"ה שיעור מהערוך. סח. עיין ב"ב טו ע"א שספר נחמיה נקרא ספר עזרא, וכ"ה בסנהדרין צג ע"ב: "מכדי כל מילי דעזרא נחמיה בן חכליה אמרינהו ונחמיה בן חכליה מאי טעמא לא איקרי סיפרא על שמיה אמר רבי ירמיה בר אבא מפני שהחזיק טובה לעצמו שנאמר (נחמיה ה. יט) זכרה לי אלהי לטובה", ע"כ. סט. ראה לעיל הערה י"ד. ע. עיין דמ"א או"ח שם; ובמג"א (ס"ק טו) בשם מקובלים; וראה עוד רבינו בחיי פ"ר פנחס (כה. ב ד"ה וע"ד הפשט).

א על
נרועה,
אלהים,
על ידי
רע"מ
השם
בפסוק
עובר
התחלה
ל, אך
שמים
ות בנו
בדיוק
ל רמוז
מלכם
אמרם
רצונך,
גם כן
שה וה'
מלכם
הפ"ר
חיבות
ז מ"ה,
רחמים,
ז הכסא
ם עם

ותוקעין
המאה

יל ראשון
ב.